

Vorstel voor een O&O project in het kader van
het Vlaams Programma Strategisch Arbeidsmarktonderzoek
VIONA-oproep 2015



Kritische succesfactoren in het activeringsbeleid naar mensen met een vreemde herkomst

Inschrijver:

Katholieke Universiteit Leuven – vertegenwoordigd door Prof.
Dr. Rik Torfs, Rector KU Leuven en optredend op verzoek van
het HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving

Handtekening van de inschrijver:

Prof. Dr. Rik Torfs, Rector

Voor akkoord:

Prof. dr. Emmanuel Gerard
Directeur HIVA

Offerteverzoek:

Departement Werk en Sociale Economie, Vlaamse overheid

20/11/2015

Inhoud

1 Titel van het onderzoeksproject	5
2 Promotoren	5
3 Uitgebreide omschrijving van het projectvoorstel, met inbegrip van het tijdspad (zie 4) en de begroting (zie 5) (max. 10pp)	6
3.1 Probleemstelling	6
3.2 Visie op de opdracht	7
3.2.1 Aansluiting bij actuele kwesties en bouwen aan evidence basis voor beleidsinterventies t.a.v. personen van vreemde herkomst	7
3.2.2 Wat werkt voor wie en waarom?	8
3.2.3 Onderzoeksvragen en onderzoeksdoelen	10
3.3 Plan van aanpak	10
3.3.1 Startvergadering met de opdrachtgever	11
3.3.2 Afbakening populatie en data aanvragen bij KSZ en VDAB	11
3.3.3 Welke interventies werken voor wie?	12
3.3.2 Stap 3:inzichten vanuit de literatuur	13
3.3.3 Stap 4: focusgroepen waarom hebben bepaalde acties meer succes dan andere?	14
3.3.4 Stap 5: Beleidsworkshop met diverse stakeholders	14
3.3.5 Stap 6: Rapportage en conclusies	14
4 Gedetailleerd tijdschema	14
5 Financieel plan	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6 Valorisatie en bekendmaking van de onderzoeksresultaten	16
7 Onderzoeksteam	17
7.1 Peter De Cuyper (HIVA): onderzoeksleider	17
7.1.1 Relevante recente onderzoeksprojecten	17
7.1.2 Vijf belangrijkste publicaties	18
7.2 Steven Groenez (HIVA): promotor en methodologisch expert	18
7.3 Johan Wets (HIVA)	19
7.4 Sarah Van Den Broucke: onderzoeker	20
7.5 Hanne Van Waeyenberge (HIVA): onderzoeker	20
8 Referenties bij het voorstel	21
bijlage 1 Korte samenvatting van het onderzoeksvoorstel	23

1 | Titel van het onderzoeksproject

Kritische succesfactoren in het activeringsbeleid naar mensen met een vreemde herkomst

2 | Promotoren

Naam: Peter De Cuyper
Functie: Onderzoeksleider Onderzoeksgroep Arbeidsmarkt
Instelling: HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving
Onderzoekseenheid: Onderzoeksgroep Arbeidsmarkt en Integratie
Contactadres: Parkstraat 47 (postbus 05300)
B-3000 Leuven
Telefoonnummer: +32 16 32 31 75
Faxnummer: +32 16 32 33 44
E-mail: peter.decuyper@kuleuven.be

Naam: Steven Groenez
Functie: Onderzoeksleider Onderzoeksgroep Arbeidsmarkt en Onderwijs
Instelling: HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving
Onderzoekseenheid: Onderzoeksgroep Arbeidsmarkt en Onderwijs
Contactadres: Parkstraat 47 (postbus 05300)
B-3000 Leuven
Telefoonnummer: +32 16 32 31
Faxnummer: +32 16 32 33 44
E-mail: steven.groenez@kuleuven.be

3 | Uitgebreide omschrijving van het projectvoorstel, met inbegrip van het tijdsplan (zie 4) en de begroting (zie 5) (max. 10pp)

3.1 Probleemstelling

Een belangrijke indicator om te bepalen of allochtonen al dan niet zijn geïntegreerd, is de mate waarin ze participeren aan de arbeidsmarkt. België scoort in dit kader erg slecht. De werkzaamheidsgraad van personen met een Belgische herkomst lag in 2013 op 71,8%, dit is beduidend hoger dan bij personen met een EU27-herkomst (56,3%) of personen met een niet-Eu herkomst (46,8%) (Djait: 2015). Uit een recente OESO studie blijkt, dat de werkzaamheidskloof tussen niet-Westerse migranten en autochtonen in geen enkel EU15 land zo groot is. Bovendien blijkt de situatie niet te verbeteren: Corluy (2014) stelt in dit verband dat werkzaamheidskloof over een langere periode van tijd (1995-2010) constant blijft. De oorzaak van de lage werkzaamheidsgraad ligt onder meer in de lage participatiegraad van vrouwen, maar ook in de hoge werkloosheid. De werkloosheidsgraad bedraagt 3,8% voor autochtonen, 7,0% voor EU'ers en 15,1% voor personen met een niet EU herkomst. Dit vertaalt zich logischerwijs in een grote werkzoekendenpopulatie in begeleiding bij VDAB: ongeveer 36% van de werkzoekenden bij VDAB is niet-Belg, waarvan 25,8% een origine heeft buiten de EU27 (Arvastat, okt 2015) terwijl ze maar 9,6% uitmaken van de totale beroepsbevolking (Djait, 2015).

Vlaanderen wil hier werk van maken via het vernieuwde EAD beleid en voorziet in haar conceptnota van 17 juli enkele hervormingen die de kansen op werk van onder meer deze groep moeten bevorderen. De nota vertrekt daarbij van (1) een activeringsaanpak op maat in de zoektocht naar werk (2) een investering in HR beleid van ondernemingen en (3) een aanpak rond discriminatie. Wat dit laatste betreft is er in Vlaanderen inmiddels vrij uitgebreid onderzoek verricht naar de effecten van discriminatie op de tewerkstelling van personen van vreemde herkomst (zie bv Lamberts 2012).

In Vlaanderen is de activeringsaanpak geen onbekend gegeven, noch op beleidsmatig noch op onderzoekmatig niveau. Dankzij het onderzoek binnen het Steunpunt WSE, dat zelf bij een rijke internationale onderzoekstraditie aansluit, is er bijvoorbeeld ruime evidentie over de **effectiviteit** van beleidsmaatregelen (wat werkt voor wie?). Meta-analyses wezen onder meer uit dat opleidingen op korte en middellange termijn negatieve tot gemengde effecten hebben op arbeidsmarktparticipatie en positievere effecten op lange termijn, dat directe jobcreatie eerder negatieve effecten heeft en dienstverlening en loonkostsubsidies positieve effecten hebben (zie Bollens 2011, Card e.a.2010).

Bij de activering van personen van vreemde herkomst is het bewijs echter minder eenduidig. De hierboven vermelde expertise richt zich immers niet specifiek op de effecten van beleidsinterventies op personen van vreemde herkomst. Gonzalez Garibay & De Cuyper (2013a & 2013b) wezen er in dit kader reeds op verschillende lacunes op Vlaams en internationaal niveau:

- **Wat werkt voor personen van vreemde herkomst?** Er bestaat nauwelijks evidentie over welke instrumenten en maatregelen nu het meest effectief zijn om (1) integratie an sich en (2) de arbeidsmarktintegratie van allochtonen te bevorderen.
- **Waarom werkt het?** Er is geen zicht op kritische succesfactoren waarom interventies al dan niet werken. Bijvoorbeeld: werkt mentoring van allochtone hooggeschoolden omdat ze meer gemotiveerd zijn, hun technisch Nederlands beter wordt of omdat ze hun sociaal netwerk kunnen uitbreiden? Dit inzicht is van belang om de 'werkzame' bestanddelen van interventies te identificeren, bestaande interventies aan te passen en bij het ontwikkelen van nieuwe interventies.

Wat betreft personen van vreemde herkomst, ontbreekt er dus een degelijke 'evidence base' (zie ook De Cuyper & Gonzalez Garibay, .s.d.) die beleidsbeslissingen kan helpen ondersteunen. In dit onderzoek zullen we deze lacune trachten te remediëren door in te gaan op bovenstaande lacunes en na te gaan welke

interventies succesvol zijn voor personen van vreemde herkomst en waarom dit al dan niet het geval is. Op basis van de bevindingen zal het mogelijk zijn richting te geven aan het activeringsbeleid t.a.v. personen met een vreemde herkomst.

3.2 Visie op de opdracht

Vooraleer we dieper ingaan op de concrete onderzoeksaanpak en methoden, schetsen we in wat volgt een aantal uitgangspunten voor dit onderzoek op basis waarvan het onderzoek scherper wordt afgebakend.

3.2.1 Aansluiting bij actuele kwesties en bouwen aan evidence basis voor beleidsinterventies t.a.v. personen van vreemde herkomst

De probleemstelling die hierboven werd geschetst, kadert in een breder internationaal debat over de omgang met het migratiefenomeen en zijn gevolgen op de gastlanden.

Ondanks het feit dat België en andere West-Europese landen al enkele decennia de rol van gastlanden bekleedden (cf. de migratie van gastarbeiders uit de Middellandse Zee-regio sinds de naoorlogse periode) werd de arbeidsmarktintegratie van migranten pas voorwerp van publiek debat en voorwerp van specifiek beleid sinds het begin van de jaren 2000, toen verschillende landen, onder Nederlands impuls, inburgering en integratie als een beleidsthema op de Europese agenda zetten¹ en de Common Basic Principles on Migrant Integration, die de Europese integratie-agenda vastleggen, aannamen. Van meet af aan bevond de kloof in werkzaamheid tussen autochtone en allochtone bevolkingsgroepen zich in het epicentrum van het debat.

Het daaropvolgende decennium zag tal van nieuwe beleidsinitiatieven om de tewerkstelling van migranten te bevorderen, zij het specifiek voor nieuwkomers en oudkomers. Het aanleren van de taal van het gastland stond bij de meeste beleidsinitiatieven centraal. Personen met een migratieachtergrond die niet noodzakelijk in het buitenland werden geboren (de zogenaamde tweede generatie) werden vaak niet als een specifieke doelgroep beschouwd, maar beschouwd als een deel van de doelgroep van het actief arbeidsmarktbeleid (zie Rinne, 2012 voor een beschrijving van de resultaten en OECD 2011, 2012 voor beschrijving van het beleid per land). Recenter zijn er enkele landen die ook personen met een buitenlandse herkomst die in het gastland zijn geboren (zie bijvoorbeeld mentoring-programma's in Denemarken en Canada).

Nadat het beleid enige maturiteit kreeg, verschoof het debat naar de mate waarin die initiatieven al dan niet succesvol zijn in het dichten van de kloof tussen allochtonen en autochtonen, en naar de optimale combinatie van maatregelen om dit te realiseren. Momenteel spelen er onder andere volgende kwesties een belangrijke rol in het internationale beleids- en wetenschappelijk debat rond de integratie van migranten (voor een overzicht zie OECD, 2014):

- a) Work first or train first? Aanvankelijk hanteerde het beleid op vlak van arbeidsmarktintegratie een lineaire logica, waarbij eerst een opleiding werd verschaft om dan de transitie naar werk waar te maken. Nochtans werd er bij recente evaluaties vastgesteld dat snel contact met de arbeidsmarkt arbeidsmarktintegratie meer kan bevorderen en de betrokkenheid van werkgevers kan verhogen (voor een overzicht zie Gonzalez Garibay & De Cuyper, 2013). In Scandinavië wordt momenteel ingezet op workplace training, stages en arbeidsmarktsubsidies. Ook bij VDAB leeft steeds meer de overtuiging dat een snel contact met de werkvloer via stages, werkplekleren etc de uitstroom naar werk faciliteert.
- b) Hoe stemmen we het instrumentarium best op de afstand tot de arbeidsmarkt van verschillende groepen allochtonen? Naarmate de populatie met buitenlandse origine groeit wordt het duidelijk dat het

om een zeer heterogene groep gaat. Achter een lage graad van werkzaamheid kunnen veel factoren schuilen. Bijvoorbeeld, hooggeschoolde nieuwkomers worden geconfronteerd met een gebrek aan sociale netwerken. Kinderen van migranten (de zogenaamde tweede generatie) ervaart specifieke problemen op het vlak van arbeidsmarktparticipatie, zo zien we een sterke oververtegenwoordiging bij laaggeschoolden en NEET-jongeren (Not in Education, Employment or Training). De vraag stelt zich naar de mate waarmee we een zo inclusief mogelijk instrumentarium zo goed mogelijk op de principes van maatwerk en afstand tot de arbeidsmarkt kunnen afstemmen.

- c) Is taal noodzakelijk om ander menselijk kapitaal in te zetten. Taal werd in het verleden gezien als de belangrijkste vorm van menselijk kapitaal van migranten. Dit is nog steeds zo, maar er wordt ook gekeken naar andere barrières voor de benutting van de vaardigheden van migranten, zoals de erkenning van buitenlandse diploma's en eerder verworven competenties. Bovendien wordt steeds meer de vraag gesteld of perfecte beheersing van de taal wel een noodzakelijke voorwaarde is voor arbeidsmarktparticipatie, of het geen én én verhaal is en men m.a.w. door de participeren op de arbeidsmarkt ook de taal leert.
- d) Van verticaal beleid naar beleidsmainstreaming? Waar de arbeidsmarktintegratie van migranten bij aanvang in de meeste West-Europese landen een apart beleidsdomein was, wordt er recenter gepleit voor beleidsmainstreaming, waarbij de ministeries van Werk, Arbeid of Tewerkstelling een migratiedimensie in hun dagelijks beleid opnemen (Migration Policy Institute, 2015, zie ook <http://project-upstream.eu>).

Parallel met deze verfijning van de beleidsagenda groeit de nood aan een *evidence* basis, waarbij beleidsbeslissingen op gefundeerde wijze op basis van wetenschappelijk materiaal genomen worden. Op internationaal vlak wordt er op Europees en OESO-niveau gepleit voor het gebruik van monitoringsgegevens voor beleidsevaluatie (MPG rapporten over indicatoren, Niessen & Huddleston). In Vlaanderen werd de nood aan gedegen wetenschappelijk onderzoek en cijfermateriaal nog recent vastgesteld door VOKA (presentatie VOKA), waarbij aandacht gaat naar het opvolgen van de allochtone populatie op longitudinaal perspectief eerder dan op basis van momentopnames.

Het is natuurlijk onmogelijk om al deze kwesties te behandelen in het kader van deze onderzoeksopdracht, we trachten wél in te spelen op deze evoluties door op de eerste plaats mee te bouwen aan de 'evidence basis' voor het arbeidsmarktbeleid t.a.v. personen met een vreemde herkomst door volgende thema's te verkennen binnen de Vlaamse context:

- a) De algemene vraag naar: wat werkt er?
- b) De vraag wat werkt voor wie? Welke groepen allochtonen zijn meer gebaat met bepaalde types maatregelen dan anderen?

Daarbij zullen we trachten om maximale aansluiting en complementariteit te vinden bij bestaand onderzoek, onder andere eerdere VIONA-onderzoeken naar het Vlaamse inburgeringsbeleid, het NT2-aanbod en niet-doorstroom uit knelpuntopleidingen, en de recentere werkzaamheden van het Steunpunt Inburgering en Integratie, waarbij enkele aspecten die inspelen op de activeringsaanpak (taaltrajecten en hun impact op arbeidsmarktpositie, overgang van inburgeraars naar VDAB) (zie onder meer De Cuyper e.a. 2010, 2011, 2013c; De Rick e.a. 2014 & Meeus & de Cuyper 2015).

3.2.2 Wat werkt voor wie en waarom?

We focussen ons in dit onderzoek dus op effectiviteit. Dit is de vraag in welke mate de maatregel/interventie ook zijn doel bereikt. In ons geval betekent dit dus het vinden van (duurzaam) werk. Het gaat hierbij dan zowel om het vinden van werk als werknemer of als zelfstandig ondernemer.

Traditioneel wordt in effectiviteitsonderzoek de vraag beantwoord: 'wat werkt'. Door een groep te vergelijken die een bepaalde interventie (bijvoorbeeld een opleiding) krijgt met een groep die deze interventie niet krijgt worden 'netto effecten' in kaart gebracht. Dergelijk opzet is in dit onderzoek niet mogelijk omdat er binnen de huidige activeringsaanpak van VDAB geen categorie bestaat die niet deelneemt aan ac-

ties. In het huidige VDAB begeleidingsmodel krijgt iedere werkzoekende na verloop van tijd iets aangeboden ook al is het een erg beperkte interventie. Bovendien is het zo dat in dergelijke studies vaak niet mogelijk is te achterhalen voor wie de maatregel werkt en voor wie niet. Dit doet geen recht aan de enorme diversiteit van de groep personen van buitenlandse herkomst. Werkt opleiding bijvoorbeeld beter voor een laaggeschoolde jongere van magrebijnse origine dan voor een hooggeschoolde nieuwkomer? Daarom bekijken we in dit onderzoek enkel bruto-effecten en focussen we ons in dit onderzoek vooral op de vraag wat werkt **voor wie**.

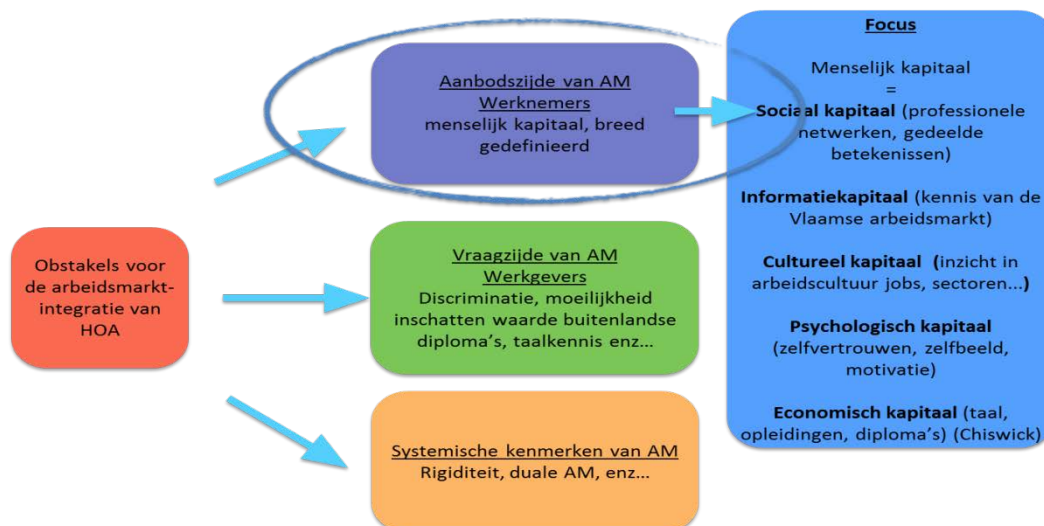
Resultaat van deze analyse zal een matrix zijn van een selectie van maatregelen die ons meer inzicht verschaffen in ‘wat werkt voor wie’.

Cluster van interventies	Uitstroom	Duurzame uitstroom
Langdurige Beroepsopleiding	Negatiever voor hoogopgeleide allochtonen Positief voor jongeren van magrebijnse herkomst ...	xx
Korte beroepsopleiding + ibo	xx	xx
Sollicitatietraining	Positief voor hoogopgeleide eerste generatie	Algemeen geen effect
Beroepsopleiding+ nodw	e	
Schakelpakket en beroepsopleiding		
...		

Binnen het bestek van dit onderzoek staat de vraag naar de *effectiviteit* van de maatregelen en de mate waarin maatregelen meer of minder effectief kunnen zijn bij bepaalde groepen binnen de brede populatie van allochtonen dus centraal. Om deze vraag te beantwoorden dienen we echter eerst te onderzoeken of allochtonen al dan niet aan bepaalde maatregelen worden toegewezen (i.e. de vraag wie krijgt wat?). Hoewel deze vraag niet centraal staat in het onderzoek, is ze een noodzakelijke voorwaarde om de vragen te kunnen beantwoorden ‘wat werkt voor wie’. (cfr infra).

De analyses m.b.t. effectiviteit zullen ons een beeld kunnen schetsen van 'wat werkt' voor wie. Knelpunt is dat we op basis van deze analyses daarom nog niet noodzakelijk zicht hebben 'waarom' iets werkt, wat kritische succesfactoren zijn die verklaren waarom bepaalde maatregelen wél en anderen niet werken voor bepaalde groepen. Daarom zullen we via een kwalitatief luik op zoek gaan naar kritische succesfactoren. Via dit luik wordt de vraag beantwoord ‘wat werkt voor wie en **waarom**’?

Deze kritische succesfactoren zijn echter ontelbaar en kunnen zich op verschillende niveaus situeren: de aanbodzijde (de werkzoekenden), de vraagzijde (de werkgevers) als de context waarbinnen deze interageren: de arbeidsmarkt en instituties (het beleid en de uitvoering ervan). Om het bos door de bomen te zien binnen het beperkte tijdsbestek van deze opdracht kiezen we ervoor om het perspectief of “bril” van het “human capital” van de werkzoekende te hanteren. Daarbij gaan we uit van een brede conceptualisering van “human capital” voorbij de puur economische benadering. We kijken naar de mate waarin het beleidsaanbod aansluit bij de diverse vormen van 'human capital' van de werkzoekende (zie schema). Op deze wijze kunnen we verklaren waarom bepaalde interventies werken en waarom niet. Zo zou het bijvoorbeeld kunnen dat bepaalde groepen van personen van vreemde herkomst (bv nieuwkomers) minder goed uistromen uit opleidingen omdat ze sociaal kapitaal of een netwerk ontbreken om aan een job te geraken.



Bron: De Cuyper (2015)

3.2.3 Onderzoeksvragen en onderzoeksdoelen

Rekening houdend met bovenstaande uitgangspunten en afbakening kunnen de onderzoeksvragen als volgt worden geformuleerd:

1. Welke instrumenten of maatregelen zijn het meest effectief m.b.t. de arbeidsmarktintegratie van personen van vreemde herkomst? Zijn er verschillen naar effectiviteit naargelang het profiel van de personen van vreemde herkomst?
2. Welke verklaringen zijn er voor het al dan niet effectief zijn van bepaalde maatregelen? Heeft dit te maken met het feit dat het aanbod niet voldoende inspelt op de diverse vormen van kapitaal van personen van vreemde herkomst? Ligt het aan het gebrek aan samenwerking tussen verschillende begeleidende instanties? Welke verklaringen zijn erop het niveau van de bedrijven?
3. Welke oplossingen kunnen hiervoor geformuleerd worden? Wat leren we uit buitenlandse praktijken?

Op basis van het antwoord op deze onderzoeksvragen, zullen aanbevelingen geformuleerd worden m.b.t. het activeringsbeleid t.a.v. personen van vreemde herkomst.

3.3 Plan van aanpak

In wat volgt, bespreken we de onderzoeks aanpak om de bovenbeschreven onderzoeksvragen te beantwoorden. We onderscheiden volgende fases in het onderzoek:

- startvergadering;
- Fase 1: afbakening populatie, selectie maatregelen en data aanvraag bij VDAB en KSZ;
- Fase 2: Data-analyse en eerste rapportage;
- Fase 3: literatuur survey naar goede buitenlandse praktijken;
- Fase 4: focusgroepen met professionals;
- Fase 5: workshop met beleid;
- Fase 6: rapportering en conclusies

Fase 2 en 3 van het onderzoek lopen parallel en dienen als input voor de daaropvolgende fases. We kiezen dus voor een mixed-method-approach met zowel analyse van kwantitatieve data, een korte literatuursurvey en focusgroepen met professionals. De kwantitatieve data en de resultaten van de korte literatuursurvey zullen als input worden gebruikt voor de focusgroepen en de workshop met het beleid.

3.3.1 Startvergadering met de opdrachtgever

In een eerste stap voorzien we een startmeeting met de opdrachtgever om de afbakening in vorig punt te verfijnen, verwachtingen scherp te stellen en het onderzoeksteam voor te stellen.

3.3.2 Afbakening populatie en data aanvragen bij KSZ en VDAB

In een tweede stap zal de te bestuderen populatie moeten worden afgebakend en de diverse interventies bij VDAB in kaart worden gebracht. Op basis hiervan zal een keuze gemaakt worden uit te bestuderen interventies. Dit zal in nauw overleg met de opdrachtgever gebeuren. Als basis voor dit overleg kan de data aanvraag fungeren die we in het kader van het steunpunt inburgering en integratie hebben ingediend (cfr infra).

Naast de keuze van de maatregelen zal de populatie moeten worden afgebakend. We maken hierbij gebruik van VDAB bestanden. Op deze manier kunnen we met populatiegegevens werken. We bakenen de populatie dan af tot alle werkzoekende personen van vreemde herkomst die werkzoekend zijn en zijn ingeschreven bij VDAB op een bepaald moment in de tijd. Deze groep zal dan gevolgd worden doorheen hun traject bij VDAB en bij uitstroom na werk. In de afbakening van de cohorte zullen we rekening houden met de gemiddelde duur van de trajecten en het feit dat we zicht willen krijgen op hun loopbaan tot twee jaar na uitstroom bij VDAB. We trachten daarbij niet te ver terug te gaan in de tijd zodat ook recentere interventies zoals bijvoorbeeld Nederlands op de werkvloer (NODW) kunnen meegenomen worden in de analyse. Om de groep van personen van vreemde herkomst af te bakenen gaan we voorlopig uit van de uniforme operationalisering zoals vooropgesteld door de Dienst Diversiteitsbeleid van de Vlaamse overheid (nota Commissie Integratiebeleid 28.11.2014)².

De exacte afbakening zal in samenspraak met de opdrachtgever gebeuren. Wij pleiten er alleszins voor om de groep zo ruim mogelijk te nemen, in de analyses kunnen de categorieën dan verder worden gespecificeerd (niet-eu, niet-eu15 etc).

Het bronbestand van VDAB met daarin de populatie en de data over de (participatie aan) interventies en persoonskenmerken zal gekoppeld worden aan data uit de kruispuntbank sociale zekerheid (KSZ). Hoewel de data-aanvraag de nodige doorlooptijd kent, is ze noodzakelijk om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Enkel op deze wijze kunnen we zicht krijgen op:

- De duurzaamheid van de tewerkstelling;
- Het al dan niet uitstromen naar een zelfstandig statuut;
- De verblijfsduur;
- Of het om migranten (zelf naar België gemigreerd) of de descendente(n) (in België geboren);

Voor de data-aanvraag kunnen we verderbouwen op de expertise opgebouwd in het kader van het steunpunt inburgering en integratie. Binnen het steunpunt inburgering en integratie werd door het HIVA een geïntegreerde dataset opgebouwd m.b.t. nieuwkomers. Deze dataset bestaat uit een koppeling van KBI data KSZ en VDAB data. De belangrijkste interventies zowel de generieke (IBO, beroepsopleidingen, stages, aantal begeleidingsgesprekken etc) als specifieke (taalcursussen, IBO-T etc) werden al geïnventariseerd in samenspraak met VDAB. Daarnaast hebben we door deze aanvraag goed zicht op welke items al dan niet gevoelig zijn in het kader van de privacywetgeving. Voorgaande zou een snelle procedure bij de KSZ moeten mogelijk maken.

² Volgens deze operationalisering worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van een persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als zijnde een persoon van buitenlandse herkomst.

3.3.3 Welke interventies werken voor wie?

De tweede fase van het onderzoek bestaat uit de eigenlijke data analyse. We onderscheiden hierin twee pakketten. Een eerste pakket bevat een descriptieve analyse van de uitstroom uit diverse VDAB maatregelen (bruto-effectiviteit), in een tweede pakket gaan we na wat werkt voor wie.

3.3.1.1 Bruto effectiviteit van interventies: wat werkt

VDAB en haar partners voorzien een veelheid van instrumenten en maatregelen om personen van vreemde herkomst aan het werk te helpen zowel generiek - beroepsopleidingen, IBO's, ondernemerstrajecten, begeleiding door consultants, vacatureverwijzingen...-als specifiek ondernemingstrajecten voor etnische ondernemers, mentoring, al dan niet toegepaste taalopleidingen, IBO-T etc. In een eerste werkpakket zullen we de bruto effectiviteit van diverse VDAB-interventies in kaart brengen. Voor deze interventies zullen we meer specifiek telkens in kaart brengen hoe hoog de uitstroom is van personen van vreemde herkomst, hoe duurzaam de uitstroom is, of men uitstroomt naar het werknemersstatuut of als zelfstandig ondernemer. In samenspraak met de opdrachtgever en VDAB zal een selectie worden gemaakt van interventies, we denken onder meer aan bemiddelingsgesprekken (module 2), beroepsopleidingen; stages; schakelpakketten NT2, persoonsgerichte vorming, IBO, NODW, werkervaring (WEP), ondernemingstrajecten; ...

3.3.1.2 Wat werkt voor wie?

In een tweede stap zullen we meer specifiek nagaan welke interventies werken 'voor wie'. De populatie van vreemde herkomst is immers een zeer diverse populatie die ook een zeer diverse arbeidsmarktparticipatie kent. In het spreken over 'wat werkt' is dus de vraag 'voor wie' van even groot belang. Op deze wijze kan het beleid maximaal afgestemd worden op de noden van de doelgroep.

In de aanpak van deze analyses volgen we een stapsgewijze aanpak. Kenmerkend aan de begeleidingsacties van werkzoekenden is dat het vrijwel onmogelijk is om uniforme 'behandelingen' af te bakenen. Werkzoekenden combineren acties in verschillende volgordes, met elk een verschillende intensiteit en looptijd. Bijvoorbeeld eerst sollicitatietraining en pas na verloop van tijd een beroepsopleiding voor de ene werkzoekende, eerst een beroepsopleiding en dan een sollicitatietraining voor de andere werkzoekende. In dit opzicht heeft het weinig zin om het effect van één interventie apart te bekijken. Voor elke werkzoekende zullen de uitkomsten het gezamenlijk effect weerspiegelen van alle door deze deelnemer gevolgde acties.

In een eerste fase van dit onderzoek karakteriseren we daarom de afgelegde begeleidingstrajecten. We houden daarbij rekening met volgende elementen:

- De inhoud van de interventie. In samenspraak met de opdrachtgever en VDAB zullen we een zinvolle indeling van modules definiëren daarbij ons ook inspirerend op de internationale literatuur. Een voorstel zou kunnen zijn om de indeling te volgen van Butschek & Walter (2014). Zij maken een indeling tussen tewerkstellingsprogramma's/werkervaring, job search programma's (allerlei vormen van bemiddeling) en training/opleiding. Voor deze laatste cluster zouden we dan het onderscheid maken tussen beroepsopleiding, taalopleiding en IBO. ³
- De volgorde waarin de interventies plaatsvonden;
- De duurtijd van de interventies gaat het bijvoorbeeld om een korte of een langdurige beroepsopleiding.

Door onder meer de duurtijd en de volgtijdelijk van de acties in de analyse mee op te nemen kunnen we vragen beantwoorden als 'work first' or 'train first', korte acties of langdurige opleidingen. Het is natuurlijk

³ VDAB deelde zijn acties tot voor kort in, in een aantal modules: diagnose en trajectbepaling (module 2), sollicitatietraining (module 3), beroepsopleiding (module 4), een cursus Nederlands voor allochtonen of een andere persoonsgerichte opleiding (module 5), werkplekklaren (module 6), of begeleiding met opvolging, al dan niet gespecialiseerd (module 7). Een mogelijkheid is ook om op basis van deze indeling te vertrekken.

wel zo dat het niet mogelijk is om alle mogelijke combinaties te bestuderen, ook hier zullen een aantal keuzes moeten worden gemaakt. Dit zal in samenspraak gebeuren met de opdrachtgever en VDAB. Ook hier zullen we ons laten inspireren door de internationale literatuur (zie stap 3).

Om de vraag te kunnen beantwoorden welke cluster van maatregelen werkt voor wie, dienen we in een volgende stap eerst na te gaan wie welk traject volgt. Uit een vorig onderzoek naar effecten van ESF-begeleidingsacties (Struyven en Groenez 2013) bleek dat de toewijzing van werkzoekenden aan modules geen willekeurig, random proces is, maar eerder kan omschreven worden als een gericht, selectief proces. Zo werd vastgesteld dat 50-plussers meer naar sollicitatietraining en persoonsgerichte opleiding, maar minder naar beroepsopleiding werden toegeleid en dat niet-EU-migranten minder vaak naar beroepsopleiding of opleiding en begeleiding op de werkvloer worden toegeleid. Belangrijk is te onderkennen dat de selectieve deelname een invloed kan hebben op de uitkomsten van de modules: een module die voornamelijk wordt gevolgd door werkzoekenden met een sterker profiel (bv. hoger initieel opleidingsniveau of hogere werkervaring), zal typisch ook betere resultaten boeken. Dit noemen we selectie op geobserveerde kenmerken of ‘selection on observables’. Naast geobserveerde kenmerken zoals diploma, geslacht, leeftijd, ... zijn er echter ook tal van individuele kenmerken die zowel de allocatie van trajecten als de uitkomst kunnen beïnvloeden maar die opgenomen worden in de analyses omdat er geen gegevens voor beschikbaar zijn. Denk bv. aan werkbereidheid of omvang van de sociale netwerken. Dit wordt in de literatuur selectie op niet-geobserveerde kenmerken of ‘selection on unobservables’ genoemd. Methodologisch houdt ons opzet dus rekening met selectievertekeningen op basis van geobserveerde en niet-geobserveerde kenmerken.

Om rekening te houden met beide vormen van selectievertekeningen gebruiken we een sequentieel model. Dit laat immers toe na te gaan of het effect van deelname aan een traject mee beïnvloed wordt door de allocatie van trajecten aan individuele deelnemers. Indien dit het geval is, zal het antwoord op de vraag ‘wat werkt voor wie?’ rekening moeten houden met het antwoord op de vraag ‘wie krijgt wat’. Het sequentieel model bestaat uit de volgende twee stappen:

- stap 1 ‘wie krijgt wat?’: selectie in de verschillende trajecten op basis van geobserveerde en niet-geobserveerde verschillen tussen individuele deelnemers;
- stap 2 ‘wat werkt voor wie?’: geschatte behandelingsuitkomsten van de verschillende trajecten voor verschillende deelgroepen van personen van vreemde herkomst..

Op basis hiervan zullen we dus zicht krijgen welke clusters van maatregelen best werken voor welke deelgroepen van personen met vreemde herkomst. Op basis van deze informatie kunnen bepaalde groepen meer toegeleid worden naar bepaalde acties. Voor groepen personen van vreemde herkomst waarbij op dit moment weinig resultaat wordt geboekt op het vlak van tewerkstelling kunnen aanbevelingen worden gedaan over alternatieve trajecten of de uitbreiding van bepaalde trajecten met meer acties. Dit zal het mogelijk maken voor het beleid om gericht het activeringsbeleid vorm te geven.

3.3.2 Stap 3:inzichten vanuit de literatuur

Parrallel met de analyses voeren we een beperkte literatuurstudie uit die in eerste instantie zal dienen als inspiratie en input voor de analyses. Eerder werd al gesteld dat het onmogelijk is om alle mogelijke combinaties van maatregelen te toetsen. Daarom zullen we ons onder meer door bestaande evaluaties laten leiden in de keuze van de clusters van maatregelen. We zullen hierbij gebruik maken van bestaande inventarissen van evaluaties (zie onder meer Butschek & Walter (2014) en Gonzalez Garibay & De Cuyper (2013)).

In tweede instantie zal de literatuurstudie ook gebruikt worden om succesvolle praktijken en kritische succesfactoren te identificeren. Deze kunnen als input dienen om beleidsaanbevelingen te formuleren. Vooral Zweden lijkt interessant omdat ze recent een beleid hebben ontwikkeld waarbij ze wat integratie van al-

lochtonen betreft sterk focussen op werk, zo hebben ze onder meer de volledige regie van het inburgerings en integratiebeleid ondergebracht bij de tegenhanger van VDAB (zie Gonzalez Garibay & De Cuyper 2013). In het bestuderen van de succesvolle praktijken zullen we bovengenoemde bronnen raadplegen en via gerichte mails/telefonische contacten bijkomende informatie opvragen. We maken daarbij gebruik van ons internationaal netwerk opgebouwd via IMISCOE en onder meer het connect2work project waarbij we diverse public employment services contacteerden.

3.3.3 Stap 4: focusgroepen waarom hebben bepaalde acties meer succes dan andere?

Op basis van de kwantitatieve analyse is het mogelijk om na te gaan welke interventies al dan niet succesvol zijn voor bepaalde groepen van allochtonen, maar het is onmogelijk te bepalen waarom interventies al dan niet succesvol zijn.

Op basis van de uitkomsten van de kwantitatieve analyse zullen we drie focusgroepen organiseren waarbij we dieper ingaan op opmerkelijke resultaten in de analyses. Als bijvoorbeeld blijkt dat beroepsopleidingen totaal niet effectief zijn voor de eerste generatie zal rond deze kwestie een focusgroep worden georganiseerd, als bv blijkt dat er geen enkele interventie effectief is voor de tweede generatie laaggeschoolde jongeren, kan daar een focusgroep rond worden georganiseerd. De thema's van deze focusgroepen zullen in samenspraak met het beleid worden vastgelegd. De samenstelling van de focusgroepen zal telkens afhangen van de besproken topic. Het opzet bestaat er alvast in om zowel te werken met professionals zowel van VDAB maar ook 'derden' en werkgevers(organisaties). In deze focusgroepen zullen we dus in eerste instantie focussen op het verklaren van resultaten en het identificeren van succesfactoren. Om richting te geven aan de analyse maken we gebruik van het eerder geschetste analysekader.

Een specifieke vraag in de onderzoeksoprop is de vraag in welke mate de toelating van derdelanders tot de arbeidsmarkt (arbeidsmarkt/beroepskaarten) inwerkt op de kansen van mensen op werkt of ondernemerschap. Omdat dit een erg specifieke topic is, zullen we hierover een aparte focusgroep organiseren.

3.3.4 Stap 5: Beleidsworkshop met diverse stakeholders

In een laatste stap zal een workshop worden georganiseerd met stakeholders op beleidsniveau. Deze workshop zal dienen om de bevindingen en vooral ook de beleidsaanbevelingen af te toetsen en te bespreken. Als input voor de beleidsworkshop gebruiken we zowel de resultaten van de analyse, de literatuurstudie als de informatie uit de focusgroepen. Deze samenstelling van deze workshop zal in samenspraak met de opdrachtgever worden samengesteld. Meer bepaald dachten we aan de beleidsdomeinen Werk en Inburgering en Integratie, de sociale partners, SERV; Syntra en vertegenwoordigers van VDAB. Daarnaast kunnen ook een aantal experts worden uitgenodigd voor deze workshop.

3.3.5 Stap 6: Rapportage en conclusies

Op basis van voorgaande stappen zullen de bevindingen definitief geïntegreerd worden en zullen finale beleidsconclusies en aanbevelingen worden geformuleerd.

4 | Gedetailleerd tijdschema

Voor dit project voorzien we een doorlooptijd van 12 maanden te starten vanaf de eerste stuurgroep/startvergadering van dit project. In het tijdschema gaan we ervan uit dat deze startvergadering in december zal plaatsvinden.

Fase	Dec 2015	jan 2016	feb 2016	ma 2016	april 2016	mei 2016	juni 2016	juli 2016	aug 2016	sept 2016	okt 2016	nov 2016	dec 2016
Startvergadering	x												
Fase 1: data aanvraag			D	D	D	D							
Fase2: data analyse													
Fase3:literatuur													
Fase4: focusgroepen													
Fase 5: workshop beleids													
Fase 6: rapportering en conclusies													

Noot: het gearceerde cel stemt niet noodzakelijk overeen met een voltijds gefinancierde onderzoeksmaand, de D staat voor doorlooptijd data aanvraag.

5 | Valorisatie en bekendmaking van de onderzoeksresultaten

Voor dit onderzoek voorzien we 2 vormen van valorisatie: communicatie en adviesverlening.

Communicatie van de onderzoeksresultaten:

- De resultaten van het voorgestelde onderzoek zullen gepresenteerd worden in een onderzoeksrapport dat na afloop van het onderzoek publiek beschikbaar zal zijn. We voorzien een rapport in 50 gedrukte exemplaren en een elektronische versie in pdf. Zoals gevraagd in de oproep zal naast het rapport een Nederlandse en Engelstalige samenvatting worden voorzien.
- Het onderzoeksteam zal de belangrijkste bevindingen trachten te valoriseren in tijdschriften met een brede maatschappelijke toegang, zoals Over.Werk (Steunpunt WSE).
- De onderzoeksresultaten zullen ook verspreid worden via de eigen HIVA-Kuleuven kanalen. Meer specifiek zal het onderzoek ook beschikbaar zijn op de HIVA website, via Lirias en zal het verspreid worden via de HIVA-nieuwsbrief en de facebook pagina van het HIVA.
- Tot slot voorzien we om de resultaten van het onderzoek breder bekend te maken via presentaties voor bijvoorbeeld de sociale partners (o.m.) SERV of op de arbeidsmarktonderzoeksdag van het steunpunt WSE.

Met dit onderzoek streven we beleidsmatige impact na. In dit opzicht stopt onze rol niet na het formuleren van (beleids)aanbevelingen. We kunnen dan ook een **adviserende rol** verrichten als de geformuleerde aanbevelingen verder worden uitgewerkt.

6 | Onderzoeksteam

Voor de uitvoering van deze onderzoeksopdracht wordt een onderzoeksteam samengesteld met medewerkers van het HIVA. De onderzoeksverantwoordelijken en medewerkers worden hieronder kort voorgesteld.

6.1 Peter De Cuyper (HIVA): onderzoeksleider

Peter De Cuyper (1975), socioloog, is sinds 1998 verbonden aan het Hoger Instituut voor de Arbeid. Zijn voornaamste onderzoeksdomeinen zijn arbeidsmarktbeleid, inburgering en integratie en sociale inschakelingseconomie. Peter behandelt deze thema's hoofdzakelijk als evaluator. Hij werkte onder meer mee aan de evaluatie van de VDAB trajectbegeleiding (2004), stond in voor de evaluatie van inburgergeringsdecreet (2007&2010), evalueerde WEP+ (2010); het NT2-aanbod voor werkenden (2011), het starterspakket voor migranten (2014) etc. Sinds 2012 is Peter coördinator van de onderzoekslijn 'efficiëntie en effectiviteit' binnen het steunpunt Inburgering en Integratie, waar evaluatie van beleidsinstrumenten centraal staat.

Daarnaast werkt Peter als procesevaluator en facilitator ook zelf actief mee aan de ontwikkeling van dienstverleningsconcepten zoals het POP-concept, BODW, connect2work (een mentoringproject voor hooggeschoolde allochtonen) door onder meer na te gaan 'wat werkt' en wat niet. Op deze manier heeft hij een goed zicht op de 'black box' van interventies of mogelijke factoren en processen die het succes van maatregelen kunnen verklaren.

Methodisch heeft Peter doorheen verschillende onderzoeksopdrachten ervaring opgebouwd met methoden op kwantitatief vlak (survey, verwerking en aanvragen administratieve data, gangbare kwantitatieve methoden) en op kwalitatief vlak (interviews met diverse stakeholders, focusgroepen, assisted qualitative data analysis). Daarbij hanteert hij indien mogelijk een mixed method approach waarbij kwantitatieve data gekoppeld worden aan kwalitatieve data. Deze benadering laat toe om zowel op beleids- als organisatieniveau suggesties tot optimalisering te formuleren.

Peter De Cuyper is de promotor van deze onderzoeksopdracht. Hij is het aanspreekpunt en zal het proces begeleiden en bijdragen aan de uitwerking, rapportering en valorisatie van het onderzoek.

6.1.1 Relevante recente onderzoeksprojecten

Steunpunt Inburgering en Integratie, werkpakket efficiëntie en effectiviteit (2012-2016). Na het ontwikkelen van een evaluatiekader werd in dit project op basis van gekoppelde KBI-VDAB en KSZ data onder meer de loopbanen van inburgeraars in kaart gebracht, nagegaan hoe de doorstroom naar VDAB verloopt en het effect van NT2 op arbeidsmarktparticipatie nagegaan.

"Connect2work" (2014-2015), ESF innovatieproject in samenwerking met Antwerps Integratiecentrum De8 vzw en VDAB waarbij hooggeschoolde anderstalige nieuwkomers (HOA) worden gematcht met autochtone mentoren die tewerkgesteld zijn (of zijn geweest) in een bepaalde sector/beroep waarin de HOA tewerkgesteld willen worden. Het HIVA ontwikkelt het concept en staat in voor de procesbegeleiding en monitoring.

Begeleiding op de werkvloer (BODW)' (2015). In deze VIONA studieopdracht werden diverse vormen van begeleiding op de werkvloer in kaart gebracht (NODW, GIBO, IBO(-T), taalcoaching, ...) en via focusgroepen werkgevers nagegaan in welke mate de begeleiding aansluit bij hun behoeftes. Op basis daarvan

werden kritische succesfactoren geïdentificeerd en aanbevelingen uitgewerkt voor een ideaal concept van begeleiding op de werkvloer.

'*Niet doorstroom uit opleidingen voor een knelpuntberoep*' (2014). In dit VIONA onderzoek werd via een survey bij werkzoekenden nagegaan welke factoren verklaren dat werkzoekenden niet uitstromen uit de werkloosheid na het succesvol afronden van een beroepsopleiding dat toeleidt naar een knelpuntberoep.

6.1.2 Vijf belangrijkste publicaties

Meeus J. & De Cuyper P. (2015), *De NT2-trajecten van inburgeraars in kaart gebracht*, Antwerpen: Steunpunt Inburgering en integratie.

Droogmans A., Van Dooren Greet, De Cuyper Peter, Hanne Van Waeyenberg (2015), *Naar een nieuw concept van begeleiding op de werkvloer? BODW participatief doorgelicht*, Leuven: HIVA.

De Rick, K., Van Dooren, G., Groenez, S., De Cuyper, P. (2014). *Geen werk na een opleiding voor een knelpuntberoep?* Leuven: HIVA.

Gonzalez Garibay, M., De Cuyper, P. (2013a). *An evaluation framework for the Flemish integration policies*. Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie.

González Garibay, M., De Cuyper, P. (2013). *The evaluation of integration policies across the OECD: a review*. Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie.

De Cuyper P. & L. Struyven (2004), *De trajectbegeleiding van werklozen in Vlaanderen: de kloof tussen beleid en uitvoering*. Leuven: HIVA.

6.2 Steven Groenez (HIVA): promotor en methodologisch expert

Steven Groenez heeft een master diploma Handelsingenieur (specialisatie personeelsbeleid) en een master diploma politieke wetenschappen van de KU Leuven. Hij is vooral actief in de onderzoeksdomeinen van de arbeidseconomie en onderwijsconomie. Binnen de onderwijsconomie bestudeert hij de determinanten van onderwijsparticipatie en het financieringsvraagstuk, beide met een speciale interesse voor de sociale ongelijkheid. Recent schetste hij de evolutie van segregatie in het onderwijs en onderzocht hij het effect van beleidsmaatregelen gericht op desegregatie (dubbele contingentering).

Binnen de arbeidseconomie gaat zijn aandacht uit naar de detectie en effecten van discriminatie en de impactevaluatie van acties voor werkzoekenden. Van 2005 tem 2012 nam hij als onafhankelijke arbeidsmarkt expert ook deel aan het Mutual learning Programme van de Europese werkgelegenheidsstrategie. In 2013 evalueerde hij, in het kader van de doorlopende evaluatie van het ESF operationeel programma 2007-2013, de impact van verschillende VDAB modules op de werkgelegenheidskansen van werklozen. In dit onderzoek wordt de vraag beantwoord wat de impact is van verschillende modules op verschillende uitkomsten zoals zachte vaardigheden (arbeidsmarktgerelateerde (zelf)-kennis en zelfvertrouwen), zoekgedrag en (duurzame) tewerkstelling.

Wouters, T. & Groenez, S. (2015) *Overheidsbeleid en schoolse segregatie*, Leuven: Steunpunt SSL, rapport nr. SSL/2015.8/2.3.1

Groenez S., Wauters B. 2013. Impact evaluation of PES action for the unemployed in Flanders. International Evaluation Conference, Cohesion policy 2014-2020. Vilnius (Lithuania), 4-5 July 2013

Struyven L., Groenez S. 2013. ESF-begeleidingsacties voor werkzoekenden: wat werkt voor wie?. Over.werk. Tijdschrift van het Steunpunt WSE. Acco nr.23, pp. 45-51, ISSN 1379-7034

De Rick K., Van Dooren G., Groenez S., De Cuyper P. 2014. Van een VDAB-opleiding naar werk? Hefbomen voor tewerkstelling. *Over.werk. Tijdschrift van het Steunpunt WSE*. Acco nr.24 , pp. 51-57 , ISSN 1379-7034

Lamberts M., Eeman L., Groenez S., Capéau B. 2012. Wie heeft voorrang op de arbeidsmarkt? Wat is de impact van leeftijd, geslacht, herkomst of een fysieke beperking van sollicitanten op het selectiegedrag van werkgevers?. *Over.werk. Tijdschrift van het Steunpunt WSE*. Acco nr.4 , pp. 133-139 , ISSN 1379-7034

Schockaert I., Nicaise I., De Blander R., Groenez S. 2011. Patterns of mobility into and out of poverty: the role of work and education. First results of the INCLUSIM microsimulation model. *Reflets et Perspectives de la Vie Economique. De Boeck Universite nr.L* , pp. 143-154 , ISSN 0034-2971

6.3 Johan Wets (HIVA)

Johan Wets (1961) is doctor in de sociale wetenschappen. Hij is onderzoeksleider migratie en sinds 1990 verbonden aan het Hoger Instituut voor de Arbeid. Hij heeft bijna 20 jaar ervaring met het onderzoek naar migratie- en integratieprocessen en heeft in die periode een veelheid aan subthema's behandeld zoals de migratiedynamiek, migratie en ontwikkeling, 'brain drain', mensen zonder wettig verblijf, migranten en de arbeidsmarkt, nieuwkomers, huwelijksmigratie en inburgering. Hij verricht zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek (analyses van administratieve databestanden en survey) en heeft eveneens evaluatieonderzoek verricht, zowel in een Belgische context als in ontwikkelingslanden. Johan was promotor van het onderzoeksteam dat de efficiëntie en effectiviteit van de inburgeringsdecreet voor de eerste keer evalueerde in de periode 2005-2006 (publicatiedatum 2007) en is promotor geweest van verschillende onderzoeken over nieuwkomers (nieuwkomers op de arbeidsmarkt, nieuwe migranten in België, huwelijksmigratie, de feminisering van migratie, ...). Onderzoeken voor de dienst vreemdelingenzaken (2004) en voor het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding (2009-lopend) hadden een administratieve instrumentontwikkeling als doelstelling. Recent bracht Johan op basis van KSZ data de arbeidsmarktloopbanen van asielzoekers in kaart in het CAREERS project, binnen het steunpunt inburgering en integratie brengt hij op soortgelijke wijze de loopbanen van nieuwkomers in kaart.

Johan zal vanuit zijn expertise mee richting geven aan het onderzoek

Wets, J., Rea, A., Herman, B. (2014). Synthesis and Conclusion. In: Rea A., Wets J. (Eds.), bookseries: Science and Society, *The Long and Winding Road to Employment. An analysis of the Labour Market Careers of Asylum Seekers and Refugees in Belgium*. Gent: Academia Press, 147-162

Wets, J. (2014). Multivariate analysis. In: Rea A., Wets J. (Eds.), bookseries: Science and Society, *The Long and Winding Road to Employment. An analysis of the Labour Market Careers of Asylum Seekers and Refugees in Belgium*, Chapt. 3 Academia Press, 80-107.

Peña-Casas, R., Ghailani, D., Wets, J. (2014). Praktijken van de OCMW's inzake de maatschappelijke integratie inzake cliënten van buitenlandse herkomst of nationaliteit. In: Pannecoucke I., Lahaye W., Vranken J., Van Rossem R. (Eds.), *Armoede in België. Jaarboek 2014*, Chapt. 4 (Deel 2). Gent: Academia Press, 209-225.

Wets, J. (2011). Hersenvlucht, blauwe kaarten en de medische sector als case. In: Morel M., Reyngaert C. (Eds.), *Migratie. Winnaars en verliezers*, Chapt. 3. Leuven/Den Haag: Acco, 31-47.

Geets, J., Timmerman, C., Wets, J. (2007). Nieuwe migranten op de arbeidsmarkt. *Over.werk. Tijdschrift van het Steunpunt WSE*, 17 (1), 47-56.

6.4 Sarah Van Den Broucke: onderzoeker

Sarah Van den Broucke is politieke wetenschapper en werkt sinds januari 2014 als onderzoeker in de onderzoeksgroep Armoede, Maatschappelijke Integratie en Migratie aan HIVA Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving, KU Leuven.

Door haar betrokkenheid in verschillende onderzoeksopdrachten binnen het Steunpunt Inburgering en Integratie voor de Vlaamse overheid, alsook een consultancy opdracht rond sociale inclusie en participatie van migranten binnen het kader van een project voor het EU Fundamental Rights Agency, is zij vertrouwd met de verschillende thema's binnen migratie- en integratieonderzoek. Specifiek relevant met betrekking tot dit onderzoeksproject is de expertise die ze verwierf in het kader van de uitwerking van de *Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2015* (brede kennis van databronnen en huidige trends, coördinatie- en redactievaardigheden) en de onderzoeken 'Profielschets en inburgeringstrajecten van Zuid-Europese immigranten in Vlaanderen' (profiling op basis van administratieve databank KBI), 'Toelatingsbeleid voor derdelanders' (beleidskennis m.b.t. arbeids- en beroepskaartregeling), 'Relatie tussen minimum-inkomensvoorwaarden en socio-economische positie bij gezinshereniging' (analyse op KSZ-data). Sarah heeft uitgebreide opleiding genoten en ervaring opgebouwd in zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoekstechnieken.

Van den Broucke, S., Noppe, J., Stuyck, K., Buysschaert, P., Doyen, G. & Wets, J. (2015). *Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2015*. Antwerpen/Brussel: Steunpunt Inburgering en Integratie/Agentschap Binnenlands Bestuur, 256p.

Van den Broucke, Sarah; Wets, Johan; De Cuyper, Peter; (2015) *Toelatingsvoorwaarden voor derdelanders in België. Een beschrijving van het overkoepelende EU-rechtskader en vergelijking met andere EU-lidstaten*. Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie

Van den Broucke, S., De Cuyper, P., Wets, J. (2014). *Profielschets en inburgeringstrajecten van Zuid-Europese immigranten in Vlaanderen*, 102 pp. Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie.

Michielsen, J., Vanheule, D., Balci, Z., Van den Broucke, S., Wets, J. (2014). *ASSESS. Integration of Vulnerable Migrant Groups. National Report Belgium*, Antwerp: Centre for Migration and Intercultural Studies (CE-MIS) - University of Antwerp, 74p..

Morel, M., Meurens, N. Van den Broucke, S., De Cuyper, P. (2014). [Internal report] *Migrants and their descendants: social inclusion and participation in society. National Report Belgium*. Vienna: Fundamental Rights Agency.

Sarah Van Den Broucke zal in deze opdracht optreden als onderzoeker voor één of meerdere onderdelen van de opdracht..

6.5 Hanne Van Waeyenberge (HIVA): onderzoeker

Hanne Van Waeyenberge is afgestudeerd als master in de sociaal-economische wetenschappen en werkt sinds januari 2015 op het HIVA als onderzoeker. Hanne heeft ondertussen ervaring opgebouwd in het werken met KSZ-data en kwantitatieve analyses op grote administratieve databanken. Zo bracht ze op basis van KSZ data onder meer de mobiliteit van werknemers in de horeca sector in kaart, werkte ze op de Dynam data, stond ze onder meer in voor de koppeling en cleaning van KBI-VDAB en KSZ data in het kader van het steunpunt I&I en ontwikkelt ze de monitor sociale economie waarbij ze onder meer een module ontwikkelt waarbij de (duurzaamheid van de) uitstroom en de duurzaamheid van de uitstroom van werknemers in de sociale economie in kaart zal brengen.

Hanne Van Waeyenberge zal in deze opdracht optreden als onderzoeker voor één of meerdere onderdelen van de opdracht.. Daarbij zal beroep worden gedaan op haar kennis en ervaring in het werken met grote administratieve (VDAB en KSZ) bestanden.

7 | Referenties bij het voorstel

- Bollens, J. (2011), Evaluating the mandatory activation of older unemployed. Leuven: WSE Report.
- Butschek S. & T. Walter, What active labour market programmes work for immigrants in Europe? A meta analysis of the evaluation literature, In: Iza Journal of migration (2014), 3:48.
- Corluy V. (2014), Labour Market outcomes and trajectories of immigrants in Belgium, Antwerpen, UA.
- De Cuyper, P. (2010). Inburgering in Vlaanderen (deel 2). De efficiëntie en effectiviteit van het beleid geëvalueerd. Leuven: HIVA-K.U.Leuven.
- De Cuyper, P., Lamberts, M., Pauwels, F. (2010). Inburgering in Vlaanderen: synthese. De effectiviteit, efficiëntie en impact van het beleid. Leuven: HIVA-K.U.Leuven.
- De Cuyper, P., Jacobs, L. (2011). Het NT2-aanbod in Vlaanderen: passend voor werkenden en werkzoekenden?. Leuven: HIVA-KU Leuven.
- De Cuyper, P., Gonzalez Garibay, M., Jacobs, L. (2013). *Het NT2 aanbod in Vlaanderen: passend voor inburgeraars?*. Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie.
- De Cuyper, P., Gonzalez Garibay, M. (2014). *De NT2-trajecten van inburgeraars in kaart gebracht. Fact Sheet*, 17 pp. Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie.
- De Cuyper (2015), De problematiek van de HOA op de Vlaamse arbeidsmarkt: facts & figures
- De Rick, K., Van Dooren, G., Groenez, S., De Cuyper, P. (2014). Geen werk na een opleiding voor een knelpuntberoep?. *Slinger*, 19 (4), 17-19.
- Geets, J., Timmerman, C., & Mortelmans, D.(2010). Arbeidsmarktpositie van (hoog)geschoolde immigranten: een vergelijkende kwantitatieve studie van autochtonen en immigranten op basis van de enquête naar de arbeidskrachten met bijzondere aandacht voor overkwalificatie. Antwerpen: SGKB.
- González Garibay, M., De Cuyper, P. (2013). *The evaluation of integration policies across the OECD: a review*. Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie.
- Gonzalez Garibay, M., De Cuyper, P. (2013). *Een evaluatiekader voor het Vlaamse inburgerings- en integratiebeleid*. Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie.
- Gonzalez Garibay, M., De Cuyper, P. (sd), Immigrant integration policies, effectiveness and evaluation: climbing up the ladder towards an evidence basis, (in review);
- Lamberts, M., De Cuyper, P., Geets, J., Struyven, L., Timmerman, C., Van den Eede, S., Wets, J. (2007). *Het Vlaamse inburgeringsbeleid geëvalueerd. Synthese*. Leuven: HIVA.
- Leroy F (2015), Maakt diversiteitsbeleid het verschil? De aanpak van de VDAB t.a.v. allochtone werkzoekenden, In: Bilal Benyaich (red), Klokslag twaalf. Tijd voor een ander migratie-en integratiebeleid, Itinera, Meeus, Joke & De Cuyper, Peter (2015). *De NT2 trajecten van inburgeraars in kaart gebracht. Inzicht in de doelgroep, het behalen van basistaalvaardigheid, duur van het NT2-traject en opstap naar een vervolgcursus*. Rapport. SIENI, 236 p.
- OECD. (2007). Jobs for Immigrants. Volume 1. Labour market integration Australia, Denmark, Germany and Sweden (Vol. 1). Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2008). Jobs for Immigrants. Volume 2. Labour market integration in Belgium, France, the Netherlands and Portugal. 2008. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2012). Jobs for Immigrants. Volume 3. Labour market integration in Austria, Norway and Switzerland (Vol. 3). Paris: OECD Publishing
- Rinne, U. (2012). The evaluation of immigration policies. Bonn: IZA.
- SERV (2014), Advies monitoren van personen van allochtone afkomst op basis van administratieve databanken, Brussel: SERV.
- Struyven, L., Groenez, S., Van Parys, L. & Heylen, V. (2012). Interventies voor de trajectbegeleiding van werkzoekenden: waartoe leiden ze op langere termijn? Rapport voor de impact evaluatie van het ESF Vlaanderen 2007-2013. Leuven: HIVA-KU Leuven.
- Struyven L., Groenez S. 2013. ESF-begeleidingsacties voor werkzoekenden: wat werkt voor wie?. Over.werk. Tijdschrift van het Steunpunt WSE. Acco nr.23 , pp. 45-51 , ISSN 1379-7034

bijlage 1 Korte samenvatting van het onderzoeksvoorstel

Probleemstelling

Uit een recente OESO studie blijkt, dat de werkzaamheidskloof tussen niet-Westerse migranten en autochtonen in geen enkel Eu15 land zo groot is dan in België. De oorzaak van de lage werkzaamheidsgraad ligt onder meer in de lage participatiegraad van vrouwen, maar ook in de hoge werkloosheid. Vlaanderen wil hier werk van maken via het vernieuwde EAD beleid en vertrekt daarbij onder meer van een activeringsaanpak op maat in de zoektocht naar werk. In Vlaanderen is de activeringsaanpak geen onbekend gegeven, noch op beleidsmatig noch op onderzoeksmatig niveau. Er ontbreekt echter evidentie over de effecten van beleidsinterventies op de arbeidsmarktpositie van personen van vreemde herkomst. Er is geen zicht op **‘wat werkt voor welke groepen van allochtonen’** en **‘waarom’** het al dan niet werkt. Wat betreft allochtonen, ontbreekt er dus een degelijke 'evidence base' die beleidsbeslissingen kan helpen ondersteunen. In dit onderzoek zullen we deze lacune trachten te compenseren door in te gaan op bovenstaande lacunes en nagaan welke interventies succesvol zijn voor welke groepen van allochtonen en waarom dit al dan niet het geval is.

Visie

Onze visie op de vraagstelling put uit de meest actuele ontwikkelingen binnen de huidige beleidsmatige en wetenschappelijke context. We stellen de vraag **“Wat werkt voor wie werkt en waarom?”** en situeren deze binnen de meest actuele discussies:

- a. **Wat werkt er?** Welke maatregelen zijn het meest effectief voor personen met vreemde herkomst (bruto effectiviteit)?
- b. **Wat werkt voor wie?** Welke groepen allochtonen zijn meer gebaat met bepaalde types maatregelen dan anderen? Naarmate de populatie met buitenlandse origine groeit wordt het duidelijk verschillende groepen allochtonen verschillende noden kunnen ervaren. Een specifieke vraag is daarnaast of het noodzakelijk is om ook specifieke maatregelen in te zetten voor deze doelgroep en algemeen meer te differentiëren naar diverse categorieën.
 - a. **Waarom werkt het?** De kritische succesfactoren die bepaalde beleidsmaatregelen doen slagen zijn ontelbaar: denk maar aan kenmerken van de werkzoekende, van de werkgever en van de arbeidsmarkt zelf. Om de focus scherp op deze kenmerken te kunnen houden hanteren we de “bril” van de werkzoekende. We kijken daarbij naar de mate waarin zijn verschillende noden in termen van “human capital” bij het beleid aansluiting vinden.

Vanuit ons perspectief trachten we aan een degelijke “evidence basis” waarbij beleidsbeslissingen op gefundeerde wijze op basis van wetenschappelijk materiaal worden genomen. Zowel op internationaal niveau (EU, OESO) als binnen de Vlaamse context (VOKA) wordt er gepleit voor gedegen wetenschappelijk onderzoek met een longitudinaal perspectief.

Onderzoeksvragen

Vanuit de visie worden volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Welke instrumenten of maatregelen zijn het meest effectief m.b.t. de arbeidsmarktintegratie van personen van vreemde herkomst? Zijn er verschillen naar effectiviteit naargelang het profiel van de personen van vreemde herkomst?
2. Welke verklaringen zijn er voor het al dan niet effectief zijn van bepaalde maatregelen? Heeft dit te maken met het feit dat het aanbod niet voldoende inspeelt op de diverse vormen van kapitaal van de allochtonen? Ligt het aan het gebrek aan samenwerking tussen verschillende begeleidende instanties?
3. Welke oplossingen kunnen hiervoor geformuleerd worden? Wat leren we uit buitenlandse praktijken?

Plan van aanpak

De onderzoeksvragen zullen beantwoord worden in vijf fasen:

1. Afbakening van de onderzoekspopulatie, selectie van maatregelen en data-aanvraag in samenspraak met VDAB, de opdrachtgever en de KSZ, en indiening van data-aanvraag bij KSZ.
2. Data-analyse. Binnen deze fase worden er twee pakketten geïdentificeerd. Een eerste pakket bevat een beschrijvende analyse van de uitstroom uit diverse VDAB maatregelen, in een tweede pakket gaan we na wat (welke clusters van maatregelen) werkt voor wie
3. Literatuurstudie. Parallel met de analyses voeren we een beperkte literatuurstudie uit die in eerste instantie zal dienen als inspiratie en input voor de analyses. Een tweede deel van de literatuurstudie zal gebruikt worden om succesvolle praktijken en kritische succesfactoren te identificeren die het beleidsdebat verder kunnen voeden. We focussen ons daarbij op Scandinavische landen.
4. Focusgroepen. Op basis van de uitkomsten van de kwantitatieve analyse zullen we focusgroepen organiseren waarbij we dieper ingaan op opmerkelijke resultaten in de analyses, De thema's van de focusgroepen zullen op basis van de bevindingen uit de kwantitatieve analyse bepaald worden. Mogelijke thema's voor deze focusgroepen zijn de mechanismen die een rol spelen op het niveau van de doelgroep zelf of op het niveau van de bedrijven, in welke mate kunnen de samenwerking tussen diverse actoren de uitkomsten verklaren, de toelating van derdelanders op de arbeidsmarkt, etc... Een specifieke focusgroep zal dieper ingaan op de wijze waarop de regeling m.b.t. arbeidskaarten inwerkt op kansen van mensen op werk of ondernemerschap.
5. Beleidsworkshop. In een laatste stap zal een workshop worden georganiseerd met stakeholders op beleidsniveau. Deze workshop zal dienen om de bevindingen en vooral ook de beleidsaanbevelingen af te toetsen en te bespreken